

الهام سید صاحبه

کتابکار

فارسی هفتیم

آموزش کلمه به کلمه

پرسش‌های امتحانی و مفهومی

پرسش‌های چهارگزینه‌ای تیزهوشان

انتشارات تک رقمی

...

۸۰ میلیون پسند

انتشارات تک رقمی چو ایران نباشد تن من مباد

#شاهنامه #فردوسی #ایران #ایرانی

دیدن همه 42 میلیون نظر

افزودن نظر...

به نام خداوند جان و خرد

کتاب کار فارسی ہفتم

اہام سید صاحبے

آموزش کلمہ بہ کلمہ

معنی واژه، بیت، عبارت

ایستگاہ دانش زبانے

توضیح نکات دستوری: جملہ، ترکیب، فعل، نهاد، گزارہ و ...

ایستگاہ دانش ادبے

توضیح نکات ادبی: مثنوی، سجع، چہار پارہ، تشخیص، تشبیہ و ...

ایستگاہ اعلام اشخاص و آثار

معرفی شاعران، نویسندگان، آثار و کتب ادبی

ایستگاہ واژگان املائے

اشارہ بہ بعضی نکات مهم در نگارش واژگان

واژگان املائی مهم

ایستگاہ واژگان ہم خانوادہ

پرسش های کار

خود آزمایے در سے امتحانے و مفہومے

یہ ستر ہلی چہار گزینہ ای فصل ویژه تیز ہوشان و مدارس بہتر

پرسش های امتحانی میان ترم و پایان ترم

آموزش مهارت های نوشتاری

TAK RAGHAMIHA
PUBLICATIONS

ہفتمے ہا

باماتک راقمے شوپد

زیبایی آفرینش

درس اول: زنگ آفرینش
 حکایت: اندرز پدر
 درس دوم: چشمه معرفت
 روان خوانی: کژال

حق اندر وی زپیدایی است پنهان

جهان، جمله فروغ روی حق دان

❖ **معنی واژه:** جمله: همه / فروغ: روشنائی، نور / دان: بدان / اندر: در.

❖ **معنی بیت:** تمام پدیده‌های جهان، پرتوی از وجود خداوند است (خداوند خالق همه هستی است). خدا از شدت آشکاری در پدیده‌ها، پنهان به نظر می‌رسد. (به هر چیزی که نگاه کنی، نشانه‌ای از وجود خداوند است).

❖ **نکته دستوری:** روی حق: ترکیب اضافی (مضاف و مضاف‌الیه) / دان (بدان: ب + دان): فعل امر.

❖ **آرایه ادبی:** پیدا و پنهان: تضاد.

❖ **دانش ادبی:** دان و پنهان: قافیه.

شیخ محمود شبستری: از عارفان مشهور قرن هشتم و از علما و فضایی تبریز است که نوشته‌ها و سروده‌هایی در زمینه عرفان اسلامی دارد. معروف‌ترین اثر شعری او مثنوی گلشن‌راز است.

بچه‌ها گرم گفت‌وگو بودند / باز هم در کلاس غوغا بود
هر یکی برگ کوچکی در دست / باز انگار زنگ انشا بود

معنی بیت‌ها: بچه‌ها سرگرم صحبت کردن بودند و دوباره کلاس پر از سروصدا بود. / هریک از آن‌ها برگ کوچکی در دست داشت، مثل اینکه دوباره زنگ انشا بود.

نکتهٔ دستوری: هر مصراع یک جمله است. / برگ کوچک: ترکیب وصفی (موصوف و صفت) / در مصراع سوم فعل «داشت» حذف شده است.
آرایهٔ ادبی: گرم گفت‌وگو بودند: کنایه از این‌که سرگرم صحبت کردن بودند.
دانش ادبی: غوغا و انشا: قافیه / بود: ردیف.

تا معلّم زگرد راه رسید / گفت با چهره‌ای پر از خنده:
باز موضوع تازه‌ای داریم / آرزوی شما در آینده»

معنی بیت‌ها: همین که معلّم وارد کلاس شد با لبخند گفت: / دوباره موضوع تازه‌ای برای انشا داریم، «آرزوی شما در آینده چیست؟»
آرایهٔ ادبی: از گرد راه رسیدن: کنایه از وارد شدن.
دانش ادبی: خنده و آینده: قافیه / دو بیت بالا موقوف‌المعانی هستند.

موقوف‌المعانی: به ابیاتی گفته می‌شود که از نظر معنی به هم وابسته هستند و معنی آن‌ها زمانی کامل می‌شود که دو بیت پشت سر هم بیایند.

شب‌نم از روی برگ گل، برخاست / گفت: می‌خواهم آفتاب شوم
ذره‌ذره به آسمان بروم / ابر باشم، دوباره آب شوم

معنی بیت‌ها: شب‌نم از روی برگ گل بلند شد و گفت: «من دوست دارم مانند آفتاب باشم. / کم‌کم به آسمان بروم، مانند ابری شوم و دوباره به باران تبدیل شوم.»

نکتهٔ دستوری: بیت اول، چهار جمله است؛ شب‌نم از روی برگ گل برخاست / گفت: می‌خواهم آفتاب شوم / تمام جمله‌هایی که بعد از فعل «گفت» آمده است، در نقش مفعول برای این فعل هستند.
آرایهٔ ادبی: شب‌نم گفت: تشخیص / آفتاب، آسمان و ابر: مراعات‌نظیر / شب‌نم و گل: مراعات‌نظیر.
دانش ادبی: آفتاب و آب: قافیه / شوم: ردیف.

تشخیص: نسبت دادن اعمال انسانی به غیر انسان است. در این صورت باید در خیال، خود را به جای چیزی بگذاریم که می‌خواهیم درباره‌اش بنویسیم و به این ترتیب شادی‌ها، غم‌ها، ترس‌ها و آرزوهایش را بیان کنیم؛ **مثال:** غنچه سلام می‌کند. / گل خندید (سلام کردن و خندیدن کار انسان است که به غیر انسان نسبت داده شده است).

دانه آرام بر زمین غلتید / رفت و انشای کوچکش را خواند
گفت: باغی بزرگ خواهم شد / تا ابد سبز سبز خواهم ماند

معنی بیت‌ها: دانه، آهسته بر روی زمین چرخید، رفت و انشای کوچک خود را خواند. / گفت: «من می‌خواهم به باغ بزرگی تبدیل شوم و برای همیشه تازه و شاداب بمانم.»

نکتهٔ دستوری: انشای کوچک: ترکیب وصفی (موصوف و صفت) / باغ بزرگ: ترکیب وصفی (موصوف و صفت) / بیت دوم، سه جمله است؛
گفت: باغی بزرگ خواهم شد / تا ابد سبز سبز خواهم ماند.
آرایهٔ ادبی: دانه انشا خواند: تشخیص / دانه، باغ، سبز، زمین: مراعات‌نظیر / کوچک و بزرگ: تضاد.
دانش ادبی: خواند و ماند: قافیه.

مراعات نظیر: آوردن واژه‌هایی از یک مجموعه که با هم تناسب دارند. این تناسب می‌تواند از نظر جنس، نوع، مکان، زمان و همراهی باشد؛ **مثال:** مزرع سبز فلک دیدم و داس مه نو / یادم از کشته خویشت آمد و هنگام درو / واژه‌های مزرع، داس، کشته و درو، چیزهایی هستند که در کار کشاورزی به هم مربوط هستند. واژه‌های فلک (آسمان) و مه نیز با یکدیگر تناسب دارند.

📖 **غنچه هم گفت: گرچه دل تنگم** / مثل لبخند باز خواهم شد

با نسیم بهار و بلبل باغ / گرم راز و نیاز خواهم شد

🔮 **معنی بیت‌ها:** غنچه گفت: «اگرچه الان گلبرگ‌هایم بسته است و ناراحت و غمگین هستم؛ ولی روزی دوباره گل می‌شوم و می‌شکفم و مثل لبخند باز می‌شوم. / با نسیم بهاری و بلبل باغ، مشغول گفت‌وگو خواهم شد.»

🔮 **نکته دستوری:** بیت اول، سه جمله است؛ غنچه هم گفت: گرچه دل تنگم / مثل لبخند باز خواهم شد / بیت دوم، یک جمله است.

🔮 **آرایه ادبی:** غنچه گفت: تشخیص / مثل لبخند باز خواهم شد: تشبیه (شکوفای شدن غنچه به لبخند تشبیه شده است) / نسیم بهار، بلبل، باغ، غنچه: مراعات نظیر.

🔮 **دانش ادبی:** باز و نیاز: قافیه / خواهم شد: ردیف.

📖 **جوجه گنجشک گفت: می‌خواهم** / فارغ از سنگ بچه‌ها باشم

روی هر شاخه جیک جیک کنم / در دل آسمان رها باشم

🔮 **معنی بیت‌ها:** جوجه گنجشک گفت: «می‌خواهم از آزار و اذیت بچه‌ها آسوده باشم. / روی شاخه‌های درختان جیک جیک کنم و در دل آسمان، آزاد و رها باشم.»

🔮 **نکته دستوری:** بیت اول، سه جمله است: جوجه گنجشک گفت: می‌خواهم فارغ از سنگ بچه‌ها باشم / بیت دوم، دو جمله است: روی هر شاخه جیک جیک کنم در دل آسمان رها باشم

🔮 **آرایه ادبی:** جوجه گنجشک گفت: تشخیص / جوجه گنجشک، شاخه و جیک جیک: مراعات نظیر / دل آسمان: تشخیص / **دانش ادبی:** بچه‌ها و رها: قافیه / باشم: ردیف.

📖 **جوجه کوچک پرستو گفت:** / کاش با باد رهسپار شوم

تا افق‌های دور، کوچ کنم / باز پیغمبر بهار شوم

🔮 **معنی بیت‌ها:** جوجه کوچک پرستو گفت: «کاش من هم با باد همسفر و همگام شوم. / تا سرزمین‌های دور پرواز کنم و دوباره پیام‌آور بهار باشم.»

🔮 **نکته دستوری:** جوجه کوچک: ترکیب وصفی (موصوف و صفت) / بیت اول سه جمله است. کاش (ای کاش): شبه‌جمله (در شمارش تعداد جمله، یک جمله محسوب می‌شود).

🔮 **آرایه ادبی:** جوجه کوچک پرستو گفت: تشخیص / پرستو و کوچ کردن: مراعات نظیر.

🔮 **دانش ادبی:** رهسپار و بهار: قافیه / شوم: ردیف.

📖 **جوجه‌های کبوتران گفتند:** / کاش می‌شد کنار هم باشیم

توی گلدسته‌های یک گنبد / روز و شب زائر حرم باشیم

🔮 **معنی بیت‌ها:** جوجه‌های کبوترها گفتند: «کاش می‌شد ما هم در کنار هم‌دیگر جمع شویم و همیشه داخل گلدسته‌های مسجد و مکان‌های مقدّس، حرم را زیارت کنیم.»

🔮 **آرایه ادبی:** جوجه‌های کبوتران گفتند: تشخیص / گلدسته، گنبد، زائر و حرم: مراعات نظیر / روز و شب: تضاد

🔮 **نکته دستوری:** بیت اول چهار جمله است؛ جوجه‌های کبوترها گفتند / کاش می‌شد کنار هم باشیم.

🔮 **دانش ادبی:** هم و حرم: قافیه / باشیم: ردیف.

باز هم در کلاس غوغا شد   زنگ تفریح را که زنجره زد
و معلّم دوباره تنها شد   هر یک از بچه‌ها به سویی رفت

معنی بیت‌ها: همین‌که جیرجیرک، زنگ تفریح را به صدا در آورد، دوباره کلاس پر از سر و صدای بچه‌ها شد. / بچه‌ها هر یک به سویی رفتند و دوباره معلّم در کلاس تنها ماند.

آرایه ادبی: زنگ تفریح را که زنجره زد: تشخیص. / بیت اول واج آرایه حرف «ز» و «ر» دارد.
دانش ادبی: غوغا و تنها: قافیه / شد: ردیف.

با خودش زیر لب چنین می‌گفت: آرزوهایتان چه رنگین است!
کاش روزی به کام خود برسید،   بچه‌ها، آرزوی من این است!

معنی بیت‌ها: معلّم زیر لب با خودش زمزمه کرد: «چه قدر آرزوهای شما زیباست.» / بچه‌ها، آرزوی من این است که همه شما، در آینده به آرزوهایتان برسید.

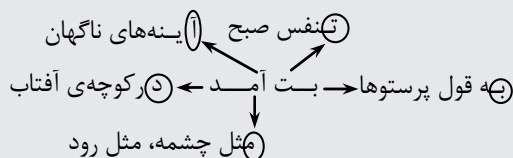
نکته دستوری: بیت اول، دو جمله است / بیت دوم، چهار جمله است؛ ای کاش روزی به کام خود برسید / بچه‌ها، آرزوی من این است! / کاش: شبه‌جمله (در شمارش تعداد جمله، یک جمله محسوب می‌شود) / بچه‌ها (ای بچه‌ها): ندا و منادا، شبه‌جمله (در شمارش تعداد جمله، یک جمله محسوب می‌شود).
دانش ادبی: رنگین و این: قافیه / است: ردیف.

ایستگاه / اعلام اشخاص

قیصر امین‌پور: استاد دانشگاه و شاعر معاصر، در سال ۱۳۳۸ در گتوند خوزستان متولد شد. دیپلم خود را در شهر دزفول گرفت و ابتدا در رشته پزشکی و جامعه‌شناسی پذیرفته شد ولی هر دو را رها کرد و به ادبیات روی آورد و در این رشته به درجهٔ دکترای نایل شد. وی از شاعران موفق پس از انقلاب اسلامی به شمار می‌آید. از آثار او می‌توان در کوچهٔ آفتاب، تنفس صبح، مثل چشمه مثل رود، به قول پرستو و آینه‌های ناگهان را نام برد. دروغا که این استاد و شاعر خوش‌نام، به ناگهان و خیلی زود چشم از جهان فرو بست. وی در پاییز ۱۳۸۶ وفات یافت.

برای یادآوری بهتر آثار کلمه «بت آمد» را به حافظه بسپارید:

ایستگاه / املا

کلمات هم‌آوا: به کلماتی که تلفظ یکسانی دارند اما املا و معنی آن‌ها متفاوت است هم‌آوا می‌گویند؛
مثال: خار: تیغ گل، خوار: حقیر و پست / ثواب: پاداش، صواب: درست.
نکته: در هنگام نوشتن املا از به کار بردن واژه‌های «هم‌آوا» به جای یکدیگر پرهیز کنید.

ایستگاه / واژگان هم‌خانواده

اول ← اوایل (جمع اول)   جمع ← مجموع، مجتمع، جامع، مجمع
معلم ← عالم، معلوم، علم، تعلیم، علما   موضوع ← وضع، اوضاع
فارغ ← فراغت   افق ← آفاق (جمع افق)
زائر ← زیارت، زوّار (جمع زائر)   تفریح ← فرح، مفرّح
حرم ← حریم، محرّم

ایستگاه واژگان الیاسی

غوغا - برخاست - می‌خواهم - ذره‌ذره - غلتید - باغی - ابد - غنچه - فارغ - رهسپار - افق - پیغمبر - گلدسته - زائر حرم - تفریح - زنجیره

حکایت

اندرز پدر

ایستگاه معنی واژگان

بگزارد: به جا آورد، ادا کرد.	ایام: روزها
در پوستین خلق افتادن: کنایه از غیبت کردن	به: بهتر
دیده: چشم	دوگانه: نماز صبح
شب‌خیز: آن که در شب برای عبادت، بیدار می‌شود	رحمة الله علیه: خداوند او را رحمت کند.
طفولیت: کودکی، خردسالی	طایفه: گروه، عده
متعبد: شکرگزار، عبادت کننده	غفلت: بی‌خبری، نا آگاهی
	مصحف: کتاب، کتاب آسمانی، قرآن کریم

یاد دارم که در ایام طفولیت، متعبد و شب‌خیز بودم. شبی در خدمت پدر - رحمة الله علیه - نشسته بودم و همه شب، دیده برهم نبسته و مصحف عزیز برکنار گرفته و طایفه‌ای گرد ما خفته.

معنی عبارت: به یاد دارم که در دوران کودکی، اهل عبادت بودم و هنگام شب، مشغول راز و نیاز با خدا می‌شدم. یک شب در حضور پدر، که رحمت خدا بر او باد، تمام شب را بیدار بودم و قرآن را در دست گرفته بودم و گروهی هم در اطراف ما خوابیده بودند.

نکته دستوری: مصحف عزیز: ترکیب وصفی (موصوف و صفت). بعد از افعال «نبسته» و «گرفته» فعل کمکی «بودم» قرار می‌گیرد که بنا بر قرینه لفظی حذف شده است و بعد از «خفته» فعل کمکی «بودند» با توجه به نهاد جمله قرار می‌گیرد که بنا بر قرینه معنوی حذف شده است.

پدر را گفتم: از اینان یکی سر بر نمی‌دارد که دوگانه‌ای بگزارد. چنان خواب غفلت برده‌اند که گویی نخفته‌اند که مرده‌اند. گفت: جان پدر! تو نیز اگر بختی، به از آن که در پوستین خلق، افتی.

معنی عبارت: به پدر گفتم: «از این افراد، حتی یک نفر هم بیدار نمی‌شود که نماز صبح بخواند. آن چنان در خواب بی‌خبری و غفلت فرورفته‌اند که انگار خوابیده‌اند، بلکه مرده‌اند.» گفت: «ای فرزند عزیز! تو هم اگر بخوابی، بهتر است تا درباره مردم غیبت کنی.»

نکته دستوری: گفت: جان پدر! تو نیز اگر بختی، به از آن که در پوستین خلق افتی: پنج جمله (در جمله چهارم، فعل [است] حذف شده است.) / پدر را گفتم: «را» به معنی «به» است یعنی به پدر گفتم.

آرایه ادبی: در پوستین خلق افتادن: کنایه از غیبت کردن / سر بر نمی‌دارد: کنایه از این که بیدار نمی‌شود.

ایستگاه واژگان هم خانواده

ایام ← یوم (جمع یوم)	طفولیت ← طفل، اطفال
متعبد ← عابد، عبادت، معبد، عبد	خدمت ← خادم، خدام (جمع خادم)
طایفه ← طوایف (جمع طایفه)	مصحف ← صفحه، مصاحف (جمع مصحف)، صحافی
غفلت ← غافل، اغفال	خلق ← مخلوق، خالق، خلقت، خلاق، خلاقیت

ایستگاه اعلام آشنایی

سعدی شیرازی: مشرف‌الدین سعدی، آموزش‌های مقدماتی را در زادگاه خود، شیراز فرا گرفت. برای اتمام تحصیلات به بغداد رفت. از بغداد به انگیزه دانش‌اندوزی، رفتن به سرزمین‌های عربی را در پیش گرفت. پس از ۳۵ سال به شیراز برگشت. بوستان (به شعر)، گلستان (نثر آمیخته به شعر) و دیوان اشعار از او بر جای مانده است. مجموعه این آثار کلیات سعدی نامیده می‌شود.

گلستان: کتاب گلستان را سعدی شیرازی در قرن هفتم نگاشته است. نثر گلستان، مسجع است؛ یعنی نثری که گوشه چشمی نیز به شعر دارد. زیبایی سبک نگارش گلستان آن‌چنان در ادب سرزمین ما به جلوه‌گری پرداخته که بسیاری را به دام تقلید از آن کشانده است. گلستان یک دیباچه و هشت باب دارد. تقلیدکنندگان از گلستان سعدی: (۱) جامی در کتاب بهارستان، (۲) قانانی در کتاب پریشان، (۳) قائم‌مقام فراهانی در منشآت.

ایستگاه واژگان اطالی

اندرز - ایام - طفولیت - متعبد - رحمة الله علیه - مصحف - عزیز - طایفه - دوگانه - بگزارد - غفلت - پوستین - اُفتی

خودآزمایی درس اول و حکایت

۱- معنی واژگانی که زیر آن خط کشیده شده است را در جای خالی بنویسید.

(ج) کاش روزی به کام خود برسید	(الف) جهان جمله فروغ روی حق دان
(چ) متعبد و شب‌خیز بود	(ب) باز هم در کلاس غوغا بود
(ح) مصحف عزیز بر کنار گرفته	(پ) تا افق‌های دور کوچ کنم
(خ) چنان خواب غفلت برده‌اند	(ت) روز و شب زائر حرم باشم
	(ث) زنگ تفریح را که زنجره زد

۲- ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

(الف) جهان جمله فروغ روی حق دان   حق اندر وی، ز پیدایی است پنهان

(ب) تا معلم ز گرد راه رسید   گفتم با چهره‌ای پر از خنده

(پ) زنگ تفریح را که زنجره زد   باز هم در کلاس غوغا شد

(ت) کاش روزی به کام خود برسید   بچه‌ها، آرزوی من این است

(ث) یاد دارم که در ایام طفولیت متعبد و شب‌خیز بودم.

(ج) پدر را گفتم: از اینان یکی سر بر نمی‌دارد که دوگانه‌ای بگزارد.

۳- هر عبارت کنایه از چیست؟

(الف) در پوستین خلق افتادن.

(ب) غنچه هم گفت: گرچه دلتنگم.

(پ) بچه‌ها، گرم گفتگو بودند.

(ت) تا معلم ز گرد راه رسید.

۴- واژه‌های متضاد را پیدا کنید و در جای خالی بنویسید.

(الف) توی گلدسته‌های یک گنبد روز و شب زائر حرم باشم

(ب) جهان جمله فروغ روی حقدان حق اندر وی ز پیدایی است پنهان

۵- هم‌خانواده کلمات زیر را در جدول پیدا کنید و در جای خالی بنویسید.

ن	ب	ر	س	و	د	ز
ا	ح	ش	ل	ض	ب	ی
س	م	ر	م	ع	ظ	ا
ی	ل	ث	ی	ز	ل	ر
ت	ع	ل	ی	م	ا	ت

- زائر:
- حرم:
- موضوع:
- معلم:

۶- باتوجه به معنی، شکل صحیح کلمه درون کمانک را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید.

(الف) در ماه ..... از مدینه به مکه ..... نمود. (سفر - صفر)

(ب) اگر ..... بیابان به پای کسی فرو رود ..... نمی‌شود. (خار - خوار)

(پ) در فصل بهار طبیعت دوباره ..... خود را آغاز می‌کند و گل‌های بنفشه مهمان ..... خانۀ ما می‌شوند. (حیات - حیات)

(ت) ای هدهد ..... به ..... می‌فرستمت (سبا - صبا)

(ث) هیچ کس او را نمی‌شناسد، او در اینجا ..... است (قریب - غریب)

(ج) با ورود معلم همه از جای خود ..... (برخواستند - برخاستند)

(چ) کژال به دنبال او زمین را ..... می‌کشید. (خویش - خویش)

۷- غلط‌های املائی را در ترکیب‌های زیر پیدا کنید و درست آن‌ها را بنویسید.

«زاعر حرم - افق دور - پیغمبر بهار - بلبل باغ - فارق و رها - تا عبد - ذره ذره - سداى زنجره - گلدسته‌های مسجد - راض و نیاز»

۸- اگر شما در جنگل سبز بودید، چه آرزویی می‌کردید؟

۹- بیت «جهان جمله فروغ روی حق دان / حق اندر وی ز پیدایی است پنهان» سروده کیست؟ معروف‌ترین اثر این نویسنده چه نام دارد؟

۱۰- بیت «کاش روزی به کام خود برسید/ بچه‌ها، آرزوی من این است» چند جمله است؟

۱۱- نوع رابطه کلمات زیر را مشخص نمایید و در جای مناسب بنویسید.

«زشت و زیبا - حسن و محاسن - غم و اندوه - زمین و زمین - صبر و شکیبایی - فضل و فاضل - امارت و عمارت - استقلال و وابستگی»

۲۰

هم‌خانواده	هم‌آوا	متضاد	مترادف

۱۲- آرایه‌های ادبی ابیات زیر را مشخص کنید.

الف) زنگ تفریح را که زنجره زد باز هم در کلاس غوغا شد

ب) دانه آرام بر زمین غلتید رفت و انشای کوچکش را خواند

پ) غنچه هم گفت گرچه دلتنگم مثل لبخند باز خواهم شد

ت) جوجه کوچک پرستو گفت کاش با باد رهسپار شوم

۱۳- در کدام بیت معنی «نامه» با بقیه تفاوت دارد؟

الف) نامه‌رسان نامه من دیر شد کودک و لگرد فلک پیر شد

ب) ای نام تو بهترین سرآغاز بی‌نام تو نامه کی کنم باز

پ) صد نامه فرستادم، صد راه نشان دادم یا راه نمی‌دانی یا نامه نمی‌خوانی

۱۴- آثار قیصر امین پور را نام ببرید.

۱۵- سعدی کتاب بوستان را به ..... و کتاب گلستان را به ..... نگاشت.

۱۶- از میان آثار زیر، کتاب‌هایی را که به تقلید از گلستان سعدی نوشته شده‌اند، پیدا کنید و دور آن‌ها خط بکشید.

«گلشن راز - بهارستان - الهی نامه - پریشان - لیلی و مجنون - مثنوی معنوی - منشآت»

۱۷- از میان کلمات به هم ریخته زیر، هم‌خانواده‌ها را پیدا کنید و در کنار هم بنویسید.

«فارغ - عبادت - اخلاق - فرق - فراغت - خلقت - کتاب - معبود - لطف - اطفال - خلق - عابد - طفولیت - خلاق - مکاتبه - طفل - کاتب»

۱۸- سجع‌ها را در حکایت اندرز پدر پیدا کنید.

درس دوم: چشمه معرفت

ایستگاه معنی واژگان

اعجاز: کاری شگفت و عجیب انجام دادن، معجزه	آداب دان: آگاه به راه و رسم معاشرت در زندگی
خستگی ناپذیر: کسی که پیوسته و بدون خسته شدن کار می کند	جاذبه: جذب کننده، به سوی خود کشنده
دیرینه: قدیمی، سال خورده، کهن	جلال: شکوه
زمزمه: خواندن آرام و زیر لب	زالال: صاف و گوارا
شکوه: بزرگی، جلال؛ با شکوه: شکوهمند، مجلل، دارای شکوه	سیراب: آنچه که به حد کافی آب خورده باشد
غرور: احساس سربلندی به سبب موفقیت (با غرور و مهربانی و خشنودی)	عظمت: بزرگی، شکوه
کشف: آشکار کردن چیزی، پی بردن	فهم: فهمیدن و دریافتن چیزی
گوارا: خوشایند، لذت بخش	کنجکاو: جست و جو، دقت
معرفت: شناخت	مذاب: ذوب شده، گداخته
نقطه دید: جا و مکانی که قابل دیدن است	معصوم: بی گناه و پاک
هیجان: برانگیختگی و التهاب درونی	وداع: خداحافظی
	یقین: اطمینان کامل، قطعی

ایستگاه دانش زبانی

انواع جمله از نظر پیام و محتوا

- (۱) **جمله خبری:** جمله‌ای است که انجام کاری را خبر می‌دهد؛ علامت نگارشی پایان جمله خبری « . » است؛ **مثال:** اندک اندک صحرا از نظرم ناپدید شد.
- (۲) **جمله پرسشی:** جمله‌ای است که درباره عمل یا واقعیتی سوال می‌کند، علامت نگارشی پایان جمله پرسشی « ؟ » است؛ **مثال:** آیا درختان سرسبز باغ و صحرا را دیده‌ای؟
جمله پرسشی به دو صورت می‌آید:
- (الف) جمله‌هایی که همراه با کلمات پرسشی « آیا»، « چرا»، « چگونه»، « کدام»، « چند»، « مگر»، « هیچ» می‌آیند؛ **مثال:** آیا درس خوانده‌ای؟
- (ب) جمله‌هایی که بدون کلمات پرسشی می‌آیند؛ **مثال:** درس خوانده‌ای؟
در این نوع جمله‌ها با تغییر آهنگ کلام و لحن سخن متوجه می‌شویم که جمله، پرسشی است.
- (۳) **جمله امری:** جمله‌ای است که مفهوم فرمان، دستور، خواهش و باز داشتن و نهی از انجام کاری در آن وجود داشته باشد؛ علامت نگارشی پایان جمله امری « . » است؛ **مثال:** لطفاً کتاب‌هایتان را باز بکنید. / برو شیر درنده باش
- نکته:** گاهی در شعر یا نثر فعل امر، بدون علامت « ب » آغازین به کار می‌رود؛ **مثال:** شو روز به فکر آب و دانه (شو ← بشو)
- (۴) **جمله عاطفی:** جمله‌ای است که یکی از عواطف انسان؛ مانند: آرزو، تأسف، تعجب، امید، نفرین، دعا و ... را بیان می‌کند.
در پایان جمله‌های عاطفی از علامت « ! » استفاده می‌کنیم؛ **مثال:** کوچه باغش پر موسیقی باد!

تشبیه: مانند کردن چیزی به چیزی دیگر را تشبیه می‌گوییم؛ **مثال:** مادرم چون فرشته مهربان است.

هر تشبیه چهار رکن (جزء) دارد:

(الف) طرف اول (مشبه): کلمه‌ای است که آن را تشبیه می‌کنیم و قصد مانند کردن آن را داریم؛ **مانند:** مادر در مثال بالا.

(ب) طرف دوم (مشبه به): چیزی یا کسی که مشبه را به آن تشبیه می‌کنیم؛ **مانند:** فرشته در مثال بالا.

(پ) طرف سوم (ادات تشبیه): کلمه‌هایی که مشبه را به مشبه به پیوند می‌دهند؛ **مانند:** همچون، مثل، مانند، چون، مثال،

بسان و ...

(ت) طرف چهارم (وجه شبه): ویژگی مشترک میان مشبه و مشبه به است. در مثال بالا مادر و فرشته هر دو مهربان هستند

پس کلمه مهربان وجه شبه است.

نکته: قسمت‌های اصلی تشبیه «مشبه» و «مشبه به» هستند و هیچ‌گاه حذف نمی‌شوند. «ادات تشبیه» و «وجه شبه»

قسمت‌های فرعی تشبیه هستند و گاهی حذف می‌شوند؛ **مثال ۱:** دندان‌های او چون مروارید سفید هستند. (در این مثال چهار

جزء اصلی تشبیه با هم به کار رفته‌اند: دندان‌های او (مشبه) / مروارید (مشبه به) / چون (ادات تشبیه) / سفید (وجه شبه))

مثال ۲: دندان‌های او چون مروارید هستند. (در این جمله «وجه شبه» حذف شده است.)

گاهی ادات تشبیه و وجه شبه حذف می‌شوند و مشبه و مشبه به با کسره به هم متصل می‌شوند که به این نوع تشبیه، اضافه

تشبیهی می‌گوییم؛ **مثال:** باران رحمت (رحمت مثل باران است، رحمت مشبه و باران مشبه به است). ابر بغض (بغض به ابر

تشبیه شده است، بغض مشبه و ابر مشبه به است.)

□ در یکی از سال‌های نوجوانی که کنجکاوای خستگی‌ناپذیری داشتم، برای فراگرفتن و فهمیدن و به ویژه برای کشف کردن، سری به طبیعت روستا زدم. با نگاه‌های کنجکاوانه و تشنه، به درس بزرگ طبیعت می‌نگریستم. گوش می‌دادم، چشم می‌دادم، دل می‌دادم و روحم چنان غرق فهمیدن بود که از هیجان می‌لرزید.

🔸 **نکته دستوری:** جمله‌های عبارت بالا خبری هستند. / برای فرا گرفتن و فهمیدن و به ویژه برای کشف کردن، سری به طبیعت روستا زدم:

یک جمله است (دقت کنید کلمات فرا گرفتن، فهمیدن، کشف کردن فعل نیستند.)

🔸 **آرایه ادبی:** درس بزرگ طبیعت: تشبیه (طبیعت و زیبایی آن به درس تشبیه شده است). / روحم چنان غرق فهمیدن بود که از هیجان

می‌لرزید: تشخیص / گوش می‌دادم، چشم می‌دادم و دل می‌دادم: کنایه از توجه بسیار داشتن است. / گوش، چشم، دل، روح: مراعات نظیر.

□ احساس می‌کردم هم‌اکنون چشمه‌های معرفت از درون من سر باز خواهند کرد و آب‌های زلال و سرد و گواری فهم و دانایی در من

خواهد جوشید. من اکنون درست نمی‌دانم که در آن لحظه‌ها تا کجا می‌فهمیدم و نمی‌دانم چه فهمی از آن زیبایی‌ها و آفرینش الهی

داشتم اما یقین دارم که در کلاس شگفت آفرینش و زیبایی طبیعت، عظمت و جلال و جاذبه خالق درس را با همه وجودم لمس می‌کردم.

🔸 **نکته دستوری:** آب‌های زلال: ترکیب وصفی (موصوف و صفت) / آب‌های سرد: ترکیب وصفی (موصوف و صفت)

🔸 **آرایه ادبی:** چشمه‌های معرفت: تشبیه (معرفت به چشمه تشبیه شده است) / زلال، سرد و گواری: مراعات نظیر / آب‌های زلال و سرد و گواری

فهم و دانایی: تشبیه (فهم و دانایی به آب تشبیه شده است). / کلاس شگفت آفرینش: تشبیه (آفرینش به کلاس تشبیه شده است). / در من

خواهند جوشید: کنایه از جاری بودن فهم و دانایی در وجود من

□ غرقه شکوه و اعجاز زیبایی خلقت بودم که ناگهان، نوازش لطیف و خنکی را در لای انگشتان پاهای برهنه‌ام احساس کردم؛ آب،

جوشش چشمه‌ها! آب، این روح مذاب امید و زندگی، تازه نفس، جوان، زلال و نیرومند با گام‌های استوار و امیدوار شتابان می‌رفت تا

خود را به دهان خشک زمین و صدها کشتزار سوخته و نگاه‌های پژمرده هزاران درخت تشنه برساند و در رگ‌های خشکیده جوی‌های

مزرعه و کوچه باغ‌های مرده، جاری گردد.

🔸 **آرایه ادبی:** آب، این روح مذاب امید و زندگی: تشبیه (آب به روح مذاب امید و زندگی تشبیه شده است). / آب، تازه نفس و جوان و شتابان

می‌رفت: تشخیص / دهان خشک زمین: تشخیص / نگاه‌های پژمرده هزاران درخت: تشخیص / رگ‌های خشکیده جوی مزرعه: تشخیص / آب،

چشمه، زلال و خنک: مراعات نظیر / انگشتان، پا، دهان، رگ: مراعات نظیر / پا و گام: مراعات نظیر.

سال دیگر که به روستا برگشتم، بر روی سبزه‌ها و کشته‌های سیراب، درختان سرسبز باغ و صحرا را دیدم که شاخه‌های خویشتن را به آسمان برافراشته بودند و دعا می‌کردند و کودکان پرنشاط گل‌بوته‌ها و نوجوانان امیدوار ذرت‌ها در گوش نسیم، آمین می‌گفتند.

آرایه ادبی: درختان شاخه‌های خویشتن را ... برافراشته بودند و دعا می‌کردند: تشخیص / کودکان پرنشاط گل‌بوته‌ها: تشخیص / نوجوانان امیدوار ذرت‌ها: تشخیص / گوش نسیم: تشخیص / سبزه، کشته، سرسبز، درخت، گل بوته، شاخه و باغ: مراعات نظیر / شاخه درختان، گل بوته‌ها و ذرت‌ها آمین می‌گفتند: تشخیص

و من با غرور و مهربانی و خشنودی، باغ و صحرا را تماشا می‌کردم و در درخت‌ها و بوته‌ها می‌نگریستم. گویی با هریک از آنان آشنایی دیرینه دارم و با همه ساقه‌های سرسبز، رفیق و خویشاوندم. این نخستین باری بود که در برابر این همه عظمت و بزرگی و در میان این همه آفرینش خداوند، خود را که هنوز نوجوان بودم، بزرگ حس می‌کردم.

آرایه ادبی: باغ، صحرا، درخت، بوته و ساقه: مراعات نظیر.

از صحرا باز می‌گشتم و نسیم، مانند مادری مهربان و آداب‌دان که به کودکان خویشتن، حق‌شناسی و ادب می‌آموزد، سرهای نهال‌های جوان و بوته‌های نوزاد خویشتن را به نشانه احترام و وداع با من خم کرده بود و من در آخرین نقطه دید که اندک اندک صحرا از نظرم ناپدید می‌شد، بار دیگر سرم را برگرداندم و با تکان دادن دست‌هایم به احساسات خاموش اما سرشار از پاکی و صفای این طبیعت و سبزه‌های معصوم پاسخ می‌گفتم و به خالق آنها می‌اندیشیدم و این بیت «سعدی» را زمزمه می‌کردم:

نکته دستوری: احساسات خاموش: ترکیب وصفی (موصوف و صفت).

آرایه ادبی: نسیم مانند مادری مهربان و آداب‌دان: تشبیه (نسیم به مادر تشبیه شده است). / نسیم: تشخیص / سرهای نهال‌های جوان ... خم کرده بود: تشخیص / بوته‌های نوزاد: تشخیص / پاکی و صفا: مترادف / صحرا، نسیم، نهال، بوته، طبیعت، سبز: مراعات نظیر

برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفتری است معرفت کردگار

معنی بیت: از نظر انسان دانا، برگ سبز درخت‌ها، مانند ورق کتابی است که می‌توان با آن‌ها به شناخت خدا دست پیدا کرد (هر برگ مانند ورقی از کتاب خداشناسی است).

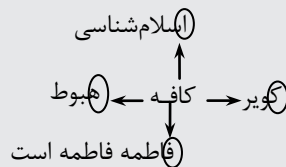
نکته دستوری: معرفت کردگار: ترکیب اضافی (مضاف و مضاف‌الیه).

آرایه ادبی: تشبیه: برگ درختان به دفتر تشبیه شده است. / برگ و درختان: مراعات نظیر / ورق و دفتر: مراعات نظیر.

دانش ادبی: هوشیار و کردگار: قافیه

دکتر علی شریعتی مزینانی: معروف به دکتر علی شریعتی نویسنده و اندیشمند معاصر، فرزند استاد محمد تقی شریعتی بود. وی در سال ۱۳۱۲ شمسی در مزینان خراسان به دنیا آمد. در رشته جامعه‌شناسی و تاریخ ادیان به درجه دکترا دست یافت. کتاب‌های: فاطمه فاطمه است، کویر، اسلام‌شناسی و هبوط از اوست. برای یادآوری بهتر آثار او، کلمه «کافه» را به خاطر بسپارید:

به گروه واژگانی که ریشه یا حروف اصلی آنها یکی است و با یکدیگر ارتباط معنایی نیز دارند؛ واژه‌های هم‌خانواده می‌گویند؛ مثال: علم، علیم، عالم / نجم، نجوم، منجم.

دقت کنید که ترتیب حروف مشترک کلمات هم‌خانواده باید یکی باشد. برای مثال کلمه علم و عمل با هم هم‌خانواده نیستند.

املا در دوره متوسطه، شامل دو بخش است: (۱) متن املا به صورت تقریری، (۲) فعالیت‌هایی که هدف تقویت املا و درست‌نویسی دارند.

ایستگاه واژگان اطالایی

معرفت - کنجکاو - خستگی ناپذیری - طبیعت - روحم - غرق - هیجان - می لرزید - زلال - فهم - لحظه - تعیین - عظمت - جلال - جاذبه - خالق - لمس - اعجاز - نوازش - لطیف - برهنه - روح مذاب - استوار - صدها - کشتزار سوخته - پژمرده - مزرعه - کوچه باغ - سیراب - صحرا - دعا - پرنشاط - گل بوته - ذرت - آمین - غرور - خشنودی - صحرا - دیرینه - رفیق - خویشاوند - آداب دان - حق شناسی - احترام - وداع - نظر - احساسات - صفا - معصوم

ایستگاه واژگان هم خانواده

عرف	← معرفت	عارف، معارف، عرفان، عرف
طبیعی، طبع، طبایع، مطبوع	← طبیعت	
لحظات (جمع لحظه)	← لحظه	
مجلل، تجلیل	← جلال	
جذب، مجذوب	← جاذبه	
عاجز، عاجز، معجزه	← اعجاز	
ذوب	← مذاب	
زارع، زراع، زراعت	← مزرعه	
حرمت، حریم، محترم	← احترام	
منتظر، منتظر، نظارت	← نظر	
مجری، اجرا، مجرا، مجاری	← جاری	
اکتشاف، اکتشافات	← کشف	
نقاط (جمع نقطه)	← نقطه	
دقت کنید: نقطه و منطقه هم خانواده نیستند.		

غرقه، غریق، اغراق، مستغرق	← غرق	
فهم، تفهیم، مفاهیم	← فهم	
معظم، تعظیم	← عظمت	
مجلل، تجلیل	← جلال	
مخلوق، خلقت، خلاق، خلاقیت	← خالق	
لطیفه، لطایف، الطاف	← لطیف	
انفاس، نفوس	← نفس	
مؤدب، ادیب، ادبا، ادبیات	← آداب	
معصوم، عصمت، معصومه	← معصوم	
مغرور، غرّه	← غرور	
محسوس، حساسیت، حساس	← احساس	
لامسه، ملموس	← لمس	

روان خوانی

کژال

ایستگاه اعلام اشخاص

طاهره ابید: وی در شیراز دیده به جهان گشود، از نویسندگان معاصر است. در زمینه ادبیات کودک و نوجوان دارای آثار بسیاری است. «باغچه توی گلدان» و «به هوای گل سرخ» از آثار اوست.

ایستگاه واژگان اطالایی

بغل - کژال - عمه کابوک - قلقلک - قنداقه - روله - احوال پرسی - گالش لاستیکی - صخره - گله - صدای زوزه اش - علف - هه ژار - قروه - جیغ - خیش - غلتاند - هراسان - پا برهنه - معطل - حمله ور - خرناسه - فاصله - داغ - لحظه ای - قوه - وسعت - جیغ زنان - مویه کنان - برهاند - تقلا - هق هق - طفل

ایستگاه معنی واژگان

۲۵

پابرنه: بدون کفش	بر سر زنان: در حال ناله و زاری
تقلا: کوشش، تلاش	پاره تن: فرزند عزیز
خاکت بر سر: کنایه از بدبخت و بیچاره شدن	تنگ: محکم، با فشار (تنگ به خود فشرد)
خشکش زد: کنایه از تعجب کرد	خرناسه: صدای ناهنجار که از گلو یا بینی شخص بیرون آید
خیش: وسیله‌ای برای شخم زدن زمین	خیره: نگاه کردن به چیزی با دقت و بدون برداشتن چشم
روله: فرزند (به زبان کردی)	دندان بر سر دندان ساییدن: کنایه از خشمگین بودن
زل: نگاه خیره، خیره شدن در صورت کسی	زار: سوزناک، با اندوه و ناراحتی
قلقلک داد: با نوک انگشت بدن بچه را تحریک کرد	سخت: بسیار
گالش: نوعی کفش (کفش لاستیکی)	قنداقه: دورپیچ کودک، ملحفه
مجال: فرصت، وقت لازم	لپ: گونه، صورت
مویه: شیون و زاری، ناله، گریه	معطل: بیکار، منتظر، بلا تکلیف
هق هق: صدای بریده بریده گریه طولانی	هراسان: ترسان

ایستگاه واژگان هم خانواده

محکم ← تحکیم، استحکام	خیال ← خیالات، تخیل، مخیله
عقب ← تعقیب، عاقبت	جسم ← اجسام، مجسم، مجسمه، تجسم
سرعت ← سریع، تسریع	عمیق ← عمق، اعماق
حرکت ← محرک، متحرک، تحریک، تحرک	

خودآزمایی درس دوم و روانخوانی

۱- معنی واژگانی که زیر آن خط کشیده شده است را در جای خالی بنویسید.

- (الف) چشمه‌های معرفت از درون من سر باز خواهند کرد. ( )
- (ب) به احساسات خاموش طبیعت و این سبزه‌های معصوم پاسخ می‌گفتم. ( )
- (پ) این روح مذاب امید و زندگی با گام‌های استوار می‌رفت. ( )
- (ت) غرقه شکوه و اعجاز زیبایی خلقت بودم. ( )
- (ث) گویی با هریک از آنان آشنایی دیرینه دارم. ( )
- (ج) سرهای خود را به نشانه احترام و وداع با من خم کرده بود. ( )

۲- ابیات زیر را با دقت بخوانید و از بین این ابیات برای هریک از واژه‌های زیر یک مترادف پیدا کنید و مقابل آن بنویسید.

هر چه کردیم زما جمله رضایت دارند	نه ملال و نه کدورت نه شکایت دارند
آفرینش همه تنبیه خداوند دل است	دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
کنون که بر کف گل جام باده صاف است	به صد هزار زبان بلبش در اوصاف است

زلال = ( ) = خشنودی = ( ) = خلقت = ( )

۳- عبارت «گوش می دادم، چشم می دادم، دل می دادم» چه مفهومی دارد؟

۴- جمله «هم اکنون چشمه‌های معرفت از درون من سر باز خواهند کرد» را معنی کنید.

۵- در عبارت «من در آخرین نقطه دید که اندک اندک صحرا از نظرم ناپدید می شد» واژه «دید» چه معنایی دارد؟

۶- برای هر کلمه دو هم‌خانواده بنویسید.

اکتشاف	احساس
عارف	طبیعی
انتظار	خلاق

۷- کلمات هم‌خانواده «نقطه - سعادت - مؤدب - منطقه - نقاط - لمس - مسعود - معصومه - سعدی - آداب - تنفس - مفاهیم - لامسه - ادبیات -

انفس - ملوس - مفهوم - صومعه - سعید - معصیت - فهیم - نفس - عصمت - ادب» را پیدا کنید و در یک دسته بنویسید.

۸- در ابیات و عبارات زیر ارکان تشبیه را مشخص کنید.

- (الف) غنچه هم گفت: گرچه دل تنگم
- (ب) بلم آرام چون قویی سبکبال
- (پ) این دغل دوستان که می‌بینی
- (ت) او نگاهش مثل خنجر بود.
- (ث) تو کیستی که صدایت به آب می‌ماند
- (ج) ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد
- (چ) احساس می‌کردم هم اکنون چشمه‌های معرفت از درون من سر باز خواهد کرد.

وجه تشبیه	ادات تشبیهی	مشبیه‌په	مشبیه
			الف
			ب
			پ
			ت
			ث
			ج
			چ

۹- آرایه‌های ادبی هر بیت یا عبارت را مشخص کنید.

- (الف) درختان شاخه دست‌های خویش را به آسمان برافراشته بودند.....
- (ب) آب، این روح مذاب امید و زندگی.....
- (پ) آب، زلال و نیرومند با گام‌های استوار و امیدوار شتابان می‌رفت.....
- (ت) کودکان پرنشاط گل بوته‌ها و نوجوانان امیدوار ذرت‌ها در گوش نسیم آمین می‌گفتند.....
- (ث) نسیم مانند مادری مهربان و آداب‌دان به کودکان خویش حق‌شناسی و ادب می‌آموزد.....
- (ج) برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفتری است معرفت‌کردگار
- (چ) این درختانند همچون خاکیان دست‌ها بر کرده‌اند از خاکدان

۱۰- نقش دستوری کلماتی که زیر آن‌ها خط کشیده شده را بنویسید.

- (الف) کژال روناک را بغل کرد. (ب) خداوندا، مرا به راه راست هدایت کن.
- (پ) ای هست کن اساس هستی (ت) کاش با باد رهسپار شوم.

۱۱- نوع ترکیب‌های «نظر هوشیار - نهال‌های جوان - کشته‌های سیراب - جاذبه خالق - معرفت‌کردگار - غرق فهمیدن - درس بزرگ - چشمه‌های معرفت - پاهای برهنه - نوازش لطیف» را مشخص کنید.

۱۲- نوع جمله‌های زیر را از نظر معنا و مفهوم مشخص کنید (امری، پرسشی، خبری، عاطفی) و علامت نگارش مناسب بگذارید.

- (الف) شب ز اسرار علی آگاه است. (ب) بچه‌ها، گرم گفتگو بودند.
- (پ) آرزوهایتان چه رنگین است. (ت) چشمه‌ها تان جوشان.
- (ث) غرقه شکوه و اعجاز زیبایی خلقت بودم. (ج) به پدر و مادر خود نیکی کنید.
- (چ) چرا زندگی این قدر کوتاه است. (ح) فرصت‌های خوب و عزیز را دریابید.
- (خ) بی‌نام تو نامه کی کنم باز.

۱۳- در گروه کلمات زیر غلط‌های املائی را پیدا کنید و درست آن‌ها را بنویسید.

«کنجکاو خسته‌گی‌ناپذیر - چشمه مئرفت - جازبه خلقت - زیبایی طبیعت - عضمت و جلال - قرغه شکوه - پاهای برهنه‌ام - اعجاز خلقت - پاکی و سفا - ساغه‌های سرسبز - بوته‌های نوزاد خیش - کودکان پرنشأت - باغ و صحرا - دانه‌های ذرت - دوست و رفیغ»

۱۴- نام هر اثر را به نویسنده آن وصل کنید.

❶ فیصر امین پور	❶ باغچه توی گلدان
❷ طاهره ایبید	❷ کویر
❸ علی شریعتی	❸ در کوچه آفتاب
❹ سعدی	❹ الهی نامه
❺ خواجه عبدالله انصاری	❺ گلستان

ویژه نیر هوشان

پرستش‌های چهار گزینه‌ای فصل اول

- ۱- معنی چند واژه که نوشته شده است، نادرست است؟
«معرفت: شناخت - وداع: خداحافظی - معصوم: پاک - افق: آسمان - ابد: همیشگی - زلال: روان»
❶ یک   ❷ دو   ❸ سه   ❹ چهار
- ۲- معنی درست واژه‌های «خوار، فارغ، ثواب» به ترتیب کدام است؟
❶ ذلیل، جدا، پاداش   ❷ تیغ گل، آسوده، درست   ❸ حقیر، راحت، اجر آخرت   ❹ حقیر، آسودگی، راست
- ۳- معنی واژه‌های «متعبد، مصحف، طفولیت، طایفه» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟
❶ شکرگزار، قرآن، خردسالی، گروه   ❷ عبادت‌کننده، کتاب دعا، کودکی، دسته
❸ شکرگزار، کتاب، کودکی، اصیل   ❹ عبادت‌کننده، کتاب آسمانی، نوزادی، بزرگان
- ۴- در عبارت «از اینان یکی سر بر نمی‌دارد که دو گانه‌ای بگزارد» منظور از «دوگانه» چیست؟
❶ نماز ظهر   ❷ نماز صبح   ❸ نماز عصر   ❹ نماز عشا
- ۵- معنای درست هریک از واژه‌های «اعجاز و غیرت» به ترتیب کدام است؟
❶ شگفتی و تعصب   ❷ انجام دادن کار شگفت و آبرو
❸ معجزه و حساسیت   ❹ عجیب و مردانگی
- ۶- در کدام گزینه، املاي همه کلمات درست است؟
❶ عطوفت، تحسین، زرت   ❷ حدیث، زاعر، حرم
❸ تفریح، غوغا، ضریح   ❹ برحنه، زمزمه، نغمه
- ۷- کدام گزینه غلط املایی بیشتری دارد؟
❶ هرچه قوه داشت، به ساغ و بازویش ریخت
❷ قرغه شکوه و اعجاز زیبایی خلقت بودم.
❸ آزاد گفت: آرام گیر، خاهرکم! طفلت خوب است.
❹ باز هم در کلاس قوقا شد.
- ۸- در کدام گزینه غلط املایی دیده می‌شود؟
❶ خستگی‌ناپذیر، طبیعت زیبا، غرق فهمیدن
❷ نوازش لطیف، روح مزّاب، ساقه‌های سبز
❸ هیجان و احساس، چشمه‌های معرفت، جلال و عظمت
❹ احترام و وداع، زمزمه کردن، قنداقه سفید
- ۹- در کدام گزینه املاي کلمه درون کمانک درست است؟
❶ گرگ خواست چنگ ..... (باندازد)
❷ دست و پایش از ..... افتاد. (تغلا)
❸ چیزی از پشت ..... بیرون آمد. (صخره)
❹ گرگ خرناسه می‌کشید، آزاد ..... نماند. (معتل)

۱۰- هم خانواده کدام واژه نادرست است؟

- ① مسائل ← مسئول
- ② جهالت ← مجهول
- ③ حضور ← حصار
- ④ مناظره ← ظهور

۱۱- واژه‌های کدام گزینه هم خانواده نیستند؟

- ① بصیر، ابصار، صبور
- ② سعد، سعادت، مسعود
- ③ غنی، استغنا، اغنیا
- ④ اعتقاد، عقیده، معتقد

۱۲- در کدام گزینه، همه واژه‌ها «هم خانواده» هستند؟

- ① فخر، افتخار، مخفی
- ② حفظ، حفاظ، محفوظ
- ③ وضع، اوضاع، عوض
- ④ شور، شعر، شعور

۱۳- در کدام گزینه هم خانواده کلمه «عشاق» کمتر به کار رفته است؟

- ① سایه معشوق اگر افتاد بر عاشق چه شد؟
  - ② داد معشوقه به عاشق پیغام
  - ③ عشق تو گفته بود، هان، سعدی و آرزوی من
  - ④ تنم فرسود و عقلم رفت و عشقم همچنان باقی
- ما بدو محتاج بودیم او به ما مشتاق بود
که کند مادر تو با من جنگ
بس نکند زعاشقی تا زجهان، جهانمش
وگر جانم دریغ آید نه مشتاقم که کذابم

۱۴- در بیت زیر چند واژه هم خانواده وجود دارد؟

لب میالای به شعری که ندارد شوری / شاعری قدر تو داند که شعوری دارد

- ① دو
- ② سه
- ③ چهار
- ④ هیچ

۱۵- رابطه کلمات کدام گزینه با بقیه تفاوت دارد؟

- ① آر - عار
- ② کشتی - کشتی
- ③ خار - خوار
- ④ قریب - غریب

۱۶- جمله «هوا بارانی است» به کدام لحن خوانده نمی‌شود؟

- ① امری
- ② خبری
- ③ عاطفی
- ④ پرسشی

۱۷- ابیات زیر دو بیت آغازین یک شعر هستند. به نظر شما قالب شعر کدام گزینه است؟

دید موسی یک شبانی را به راه / کو همی گفت: ای خدا و ای اله
تو کجایی تا شوم من چاکرت / چارقت دوزم، کنم شانه سرت

- ① قطعه
- ② غزل
- ③ چهار پاره
- ④ مثنوی

۱۸- در همه گزینه‌ها به جز گزینه ..... واژه‌ها مترادف هستند.

- ① همت و تلاش
- ② لحن و صدا
- ③ عجز و ناتوانی
- ④ نصیب و بهره

۱۹- در همه گزینه‌ها، به جز گزینه ..... دو نوع جمله از نظر لحن و آهنگ دیده می‌شود.

- ① با صدایی رسا و آهنگی شیرین گفت: خوابت آشفته مباد!
- ② نقاش دنیایی را در تابلو می‌آفریند. تاکنون آنجا زیسته است؟
- ③ چه زیباست! سجده به درگاه خداوند که نشانه خلوص است.
- ④ تفکر در شگفتی‌های خلقت، چه زیباست، مرحبا به این عظمت!

۲۰- در پایان کدام جمله نشانه « . » قرار نمی‌گیرد؟

- ① آدمی، به دانش، طاعت پروردگار آموزد
- ② شرم دارم از نگاهش
- ③ پر زد آهسته از نظر گم شد
- ④ کدام دانش است که تو را پاسبان نیست

۲۱- بیت «سنبله با یاسمن گفت: سلام و علیک / گفت: علیک السلام، در چمن آی، ای فتا» چند جمله است؟

- ① سه جمله
- ② چهار جمله
- ③ شش جمله
- ④ پنج جمله

۲۲- با توجه به بیت «گفتی غزل بگو، چه بگویم؟ مجال کو؟ شیرین من، برای غزل، شور و حال کو؟» کدام گزینه نادرست است؟

- ① در بیت شبه جمله وجود دارد.
- ② جمله امری دارد.
- ③ سه جمله پرسشی دارد.
- ④ هفت جمله است.

۲۳- بیت «کجا می‌روی؟ ای مسافر، درنگی / ببر با خودت پاره دیگری را» چند جمله است؟

- ① دو جمله
- ② سه جمله
- ③ چهار جمله
- ④ پنج جمله

۲۴- علامت نگارشی جمله «عجب صبری خدا دارد» کدام گزینه است؟

- ۱ « . »   ۲ « ! »   ۳ « ؛ »   ۴ « ؟ »

۲۵- کدام بیت از جملات کمتری تشکیل شده است؟

- ۱ هر یکی برگ کوچکی در دست
 ۲ باز موضوع تازه‌ای داریم
 ۳ با نسیم بهار و بلبل باغ
 ۴ تا افق‌های دور کوچ کنم
- باز انگار زنگ انشا بود
 آرزوی شما در آینده
 گرم راز و نیاز خواهم شد
 باز پیغمبر بهار شوم

۲۶- جمله دوم و چهارم عبارت زیر، از نظر پیام و مفهوم به ترتیب چه نوع جمله‌هایی هستند؟

«آزاد خسته و زخمی، بریده بریده گفت: آرام گیر، خواهر کم، طفلت خوب است؟»

- ۱ خبری - امری   ۲ امری - خبری   ۳ امری - پرسشی   ۴ خبری - خبری

۲۷- در کدام گزینه جمله خبری و عاطفی وجود دارد؟

- ۱ بچه‌ها، گرم گفتگو بودند
 ۲ با بهاری که می‌رسد از راه
 ۳ با خودش زیر لب چنین می‌گفت
 ۴ گفت باغی بزرگ خواهم شد
- باز هم در کلاس غوغا بود
 سبز شو، تازه شو، بهاری شو
 آرزوهایتان چه رنگین است
 تا ابد سبز سبز خواهم ماند

۲۸- بیت «شکوه‌ها را بنه، خیز و بنگر که چگونه زمستان سرآمد» چند جمله امری دارد؟

- ۱ یک   ۲ دو   ۳ سه   ۴ هیچ

۲۹- کدام گزینه درباره عبارت زیر نادرست است؟

«هنر چشمه زاینده است و دولت پاینده. اگر هنرمند از دولت بیفتد، غم نباشد.»

- ۱ سجع دارد.
 ۲ تشبیه دارد.
 ۳ عبارت چهار جمله است.
 ۴ یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی دارد.

۳۰- باتوجه به عبارت زیر کدام گزینه نادرست است؟

«شخصی را پسر در چاه افتاد گفت: جان بابا! جایی مرو تا من بروم و طناب بیاورم و تو را بیرون بکشم»

- ۱ شبه جمله دارد.
 ۲ هفت جمله است.
 ۳ سه جمله امری دارد.
 ۴ پنج جمله خبری دارد.

۳۱- مؤلف کدام کتاب نادرست نوشته شده است؟

- ۱ اسکندرنامه: نظامی
 ۲ مخزن الاسرار: خواجه عبدالله انصاری
 ۳ به قول پرستو: قیصر امین پور
 ۴ گلشن راز: شیخ محمود شبستری

۳۲- کتاب «باغچه توی گلدان» را چه کسی نگاشته است؟

- ۱ قیصر امین پور   ۲ طاهره ایبد   ۳ نادر ابراهیمی   ۴ دکتر شریعتی

۳۳- کدام گزینه در مورد «سعدی» نادرست است؟

- ۱ پس از ۳۵ سال به شیراز بازگشت.
 ۲ در قرن ۷ می‌زیست.
 ۳ برای ادامه تحصیل به بغداد سفر کرد.
 ۴ بوستان را به نثر آمیخته به نظم نگاشت.

۳۴- در کدام بیت واژه‌هایی وجود دارد که نام دو اثر شاعر داستان سرای قرن ششم را به خاطر شما می‌آورد؟

- ۱ گلستان کند آتشی بر خلیل
 ۲ چون بدان خسرو شیرین ملاحظت برسی
 ۳ من اول روز دانستم که با شیرین در افتادم
 ۴ چه زخم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم
- گروهی بر آتش برد ز آب نیل
 بیتکی چند از این مخزن اسرار بگو
 که چون فرهاد باید شست دست از جان شیرینم
 که لسان غیب خوش‌تر بنوازد این نوا را

۳۵- در کدام گزینه دو آرایه تشبیه و تشخیص با هم به کار نرفته‌اند؟

- ۱) آب این روح مذاب امید، با گام‌های استوار و امیدوار شتابان می‌رفت.
- ۲) آب در رگ‌های خشکیده جوی مزرعه و کوچه باغ‌های مرده جاری شد.
- ۳) نسیم مانند مادری مهربان و آداب‌دان به کودکان خویش حق‌شناسی و ادب می‌آموزد.
- ۴) با نگاه‌های کنجکاوانه و تشنه به درس بزرگ طبیعت می‌نگریستم و روحم چنان غرق فهمیدن بود که از هیجان می‌لرزید.

۳۶- رابطه کدام کلمات از نوع «تشبیه» است؟

- ۱) گفتار پیامبر
- ۲) خواب غفلت
- ۳) دست نوازش
- ۴) کام دل

۳۷- بیت «این درختانند همچون خاکیان / دست‌ها بر کرده‌اند از خاکدان» کدام آرایه‌های ادبی را دارد؟

- ۱) تشخیص - تشبیه
- ۲) تضاد - تشخیص
- ۳) تشبیه - سجع
- ۴) سجع - تشخیص

۳۸- در کدام گزینه ترکیب وصفی وجود دارد؟

- ۱) به کودکان خویش حق‌شناسی و ادب بیاموزید.
- ۲) آب در کوچه باغ‌های مرده جاری شد.
- ۳) روحم غرق فهمیدن بود.
- ۴) زنگ تفریح به صدا درآمد.

۳۹- بیت «برگ درختان سبز، در نظر هوشیار / هر ورقش دفتری است، معرفت کردگار» با کدام گزینه تناسب معنایی ندارد؟

- ۱) به نزد آنکه جانش در تجلی است همه عالم کتاب حق تعالی است
- ۲) کدام برگ درخت است اگر نظر داری که سرّ صنع الهی بر آن نه مکتوب است
- ۳) همه عالم، جهان طبیعت اوست کو کسی را که آن نظر باشد
- ۴) هر گل و برگی که هست یاد خدا می‌کند بلبل و قمری چه خواند؟ یاد خداوندگار

۴۰- کدام گزینه با دو بیت زیر ارتباط معنایی دارد؟

این درختانند همچون خاکیان   دست‌ها بر کرده‌اند از خاکدان
 با زبان سبز و با دست دراز   از ضمیر خاک می‌گویند راز

- ۱) فضل خدای را که تواند شمار کرد؟
- ۲) توحید گوی او نه بنی آدمند و بس
- ۳) تا کمال علم او ظاهر شود
- ۴) این همه عکس و می و نقش نگارین که نمود
- ۱) یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد؟
- ۲) هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد
- ۳) این همه اسرار بر صحرا نهاد
- ۴) یک فروغ رخ ساقی است که در جام افتاد